

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Архангельська Т.С.

студентка,

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Кужелєв М.О.

доктор економічних наук, професор,

академік АЕНУ, директор,

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

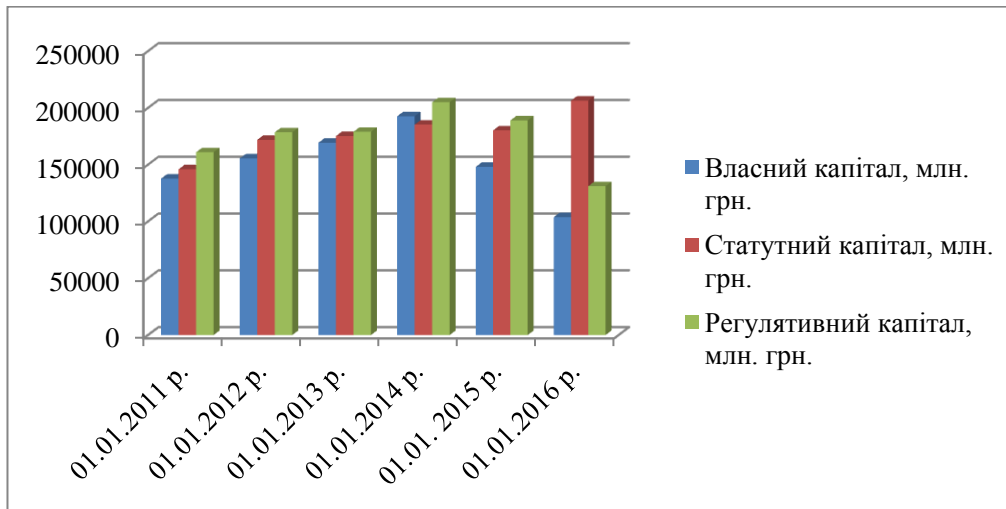
Умовою становлення розвиненої ринкової економіки є стабільна і надійна банківська система, завдяки якій банки можуть виконувати свої функції і забезпечувати економіку країни достатньою кількістю фінансових ресурсів.

Нині, в умовах військового конфлікту на Сході України та анексії Криму, накопичення зовнішніх дисбалансів та погіршення ситуації на багатьох світових товарних ринках, банківська діяльність розвивається швидкими темпами, однак цей процес супроводжується кризовими явищами (девальвація національної валюти, інфляція), які загрожують стійкості всієї банківської системи. Так, станом на 01 січня 2016 року співвідношення сукупного капіталу вітчизняних банківських установ до ВВП України становило 89,57%, незважаючи на їх масове виведення з ринку внаслідок неплатоспроможності. Банкрутство 43 українських банків у 2015 році переконує в тому, що існують значні проблеми капіталізації банків. Це зумовлює об'єктивну необхідність пошуку ефективних шляхів і джерел нарощення обсягів капіталізації, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи і збереженню її національних пріоритетів в умовах глобалізації фінансових ринків. Тому актуальним є збільшення капіталізації вітчизняної банківської системи як необхідної умови її розвитку, забезпечення фінансової стійкості та надійності.

У вітчизняній науковій літературі проблеми формування та використання банківського капіталу висвітлювалися такими відомими вченими і практиками, як В.Д. Базилевич, О.Д. Вовчак, А.П. Вожжов, О.В. Дзюблюк, О.І. Кіреєв, А.Я. Кузнецова, Л.В. Кузнецова, І.О. Лютий, С.В. Науменкова, А.М. Мороз, В.О. Онищенко, Л.О. Примостка, М.І. Савлук, Т.С. Смовженко, В.С. Стельмах, А.В. Шаповалов та іншими. Однак, незважаючи на вагомий внесок вітчизняних науковців у розробку проблем формування та використання банківського капіталу, залишається низка невіршених завдань саме щодо збільшення капіталізації вітчизняних банківських установ.

Сьогодні відбувається четвертий етап «відновлення» становлення та розвитку банківської системи, який розпочався у 2010 році.

За даними НБУ видно, що зростають обсяги статутного капіталу банків. Так, у 2015 році статутний капітал банків зріс майже на 26 млрд. грн. Також прослідковується зростання обсягів регулятивного капіталу. Станом на 01.10.2016 р. регулятивний капітал банків складав близько 151 млрд. грн., тоді як на початку 2016 року було зафіксовано регулятивний капітал на рівні 103 млрд. грн. (рис. 1).

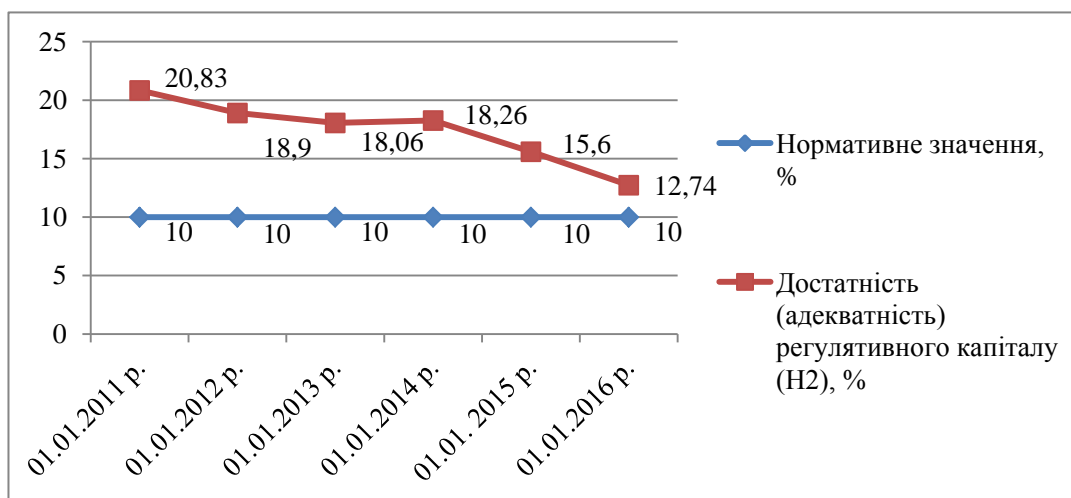

Рис. 1. Динаміка основних показників власного капіталу вітчизняних банків за період 2011–2015 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Відповідно Постанови НБУ № 368 норматив Н2 повинен бути не менше 10% [1]. Показник достатності (адекватності) капіталу станом на 01.10.2016 року складав 14,22%. На початок 2016 року Н2 складав 12,74%, що перевищує з достатнім запасом мінімальне допустиме значення у 10%. Формально показник дотримується всіма банками і його рівень є достатнім по банківській системі в цілому, але на практиці цього замало.

Достатність капіталізації, що спостерігалась останніми роками, зумовлена тим, що показник капіталізації розраховується за всією банківською системою, тоді як банки 1-ї групи мають куди більші проблеми ніж банки 4-ї групи, а їх вплив на банківську систему є більш ніж відчутним. Саме ці банки здійснюють наймасштабніші операції, а масштаби ризиків, які при цьому виникають, куди вищі ніж обсяги власного капіталу, що сформований відповідно до нормативу, адекватного для стандартних, більш-менш стабільних умов діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Рівень достатності капіталу банківської системи України у 2011- 2015 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Відомо, що банки усіх груп збільшували статутний капітал переважно з метою розширення діяльності або підтримки бізнесу у випадку необхідності, за винятком

деяких банків IV групи, які нарощували капіталізацію з метою виконання законодавчо встановлених вимог щодо мінімального розміру статутного та регулятивного капіталів [2, с. 10].

Варто зазначити, що незважаючи на докапіталізацію, окремі банківські установи протягом 2014 – 2015 рр. були визнані неплатоспроможними. При цьому, окремі банки намагалися збільшити обсяг статутного капіталу шляхом публічного розміщення власних акцій. Втім, розміщення даних випусків було невдалим. Отже, в цілому можна констатувати, що стан банківської системи за показником капіталу є незадовільним.

Вітчизняна банківська система потребує не тільки кількісного збільшення капіталізації, а саме якісного нарощення капіталу банків, для чого має бути створена та введена в дію система стимулювання банків до підвищення власного рівня капіталізації. Вона повинна ґрунтуватися на оптимальному співвідношенні часток іноземного та національного капіталу та враховувати, перш за все, факт того, що у період кризи банки повинні всіляко нарощувати капітал, а не прибутки. Однак, забезпечення наявності первинного фактора, що формує конкурентоспроможність банку – його капіталізацію, сприятиме й отриманню конкурентних переваг при наданні послуг клієнтам, що, зрештою, вирішує результат боротьби за ресурси, а отже, і за прибуток. Але на сучасному етапі розвитку банківського бізнесу для забезпечення конкурентоспроможності банківської установи треба поєднати капітал та інноваційну діяльність щодо впровадження нових послуг, орієнтуючись на потреби і сподівання споживачів та реалії вітчизняної економіки.

З метою вирішення проблеми капіталізації банківського капіталу необхідно вирішити наступні питання:

- формування оптимальної структури капіталу банків, зокрема в частині джерел формування і використання субординованого боргу;
- розробка комплексу обмежень у процесі залучення іноземного капіталу в банківську систему країни;
- забезпечення передового досвіду у банківську систему: новітні технології ведення банківського бізнесу, нових послуг і продуктів, програмного забезпечення, що заохочувало б вітчизняні банки до підвищення рівня обслуговування власної клієнтури;
- залучення зарубіжного досвіду щодо злиття та поглинання;
- застосування системи пільгового оподаткування прибутку, що спрямовується на збільшення банківського капіталу;
- створення належної нормативної бази щодо процедури злиття і поглинання банківських установ без адміністративного тиску на основі об'єктивних економічних потреб тощо [3, с. 8].

Отже, можна зробити висновок, що з огляду на ризики, які виникають у процесі кредитної експансії українських банків та активізації припливу іноземного капіталу до банківського сектору, це зумовлює об'єктивну потребу підвищити його стабільність у національній економіці, насамперед за рахунок забезпечення умов, що сприяють розвитку банківського сектору України, через державне регулювання та стимулювання процесів злиття та приєднання, нарощення капіталізації банків і зростання концентрації капіталу банківської системи, підвищення їх ефективності та вдосконалення діючого законодавства на прикладах високорозвинених країн.

Список використаних джерел:

1. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : Інструкція, затверджена постановою Національного банку України від 28.08.2001 № 368. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
2. Довгань Ж. Капіталізація банківської системи України / Ж. Довгань // Вісник НБУ. – № 11. – 2014. – С. 10-14.

3. Онищенко В. О. Капіталізація банківської системи України у контексті підвищення її надійності та фінансової стійкості / В. О. Онищенко, С. Б. Манжос // Економіка і регіон. – 2013. – № 2. – С. 3-9.

4. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Барилюк М.-М.Р.

аспірант,

Університет банківської справи

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОЦЕСНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

На нашу думку, на макрорівні для забезпечення власної фінансової безпеки комерційним банкам (далі ФБ КБ) доцільно використовувати інструментарій фінансового менеджменту, з позиції функціонально-процесного підходу такими методами є функції управління.

Проаналізувавши та систематизувавши наукові розробки вчених та практиків, вважаємо за доцільне функції управління ФБ КБ розділити на дві групи: функції, що дозволяють забезпечити розробку заходів щодо забезпечення ФБ КБ (аналіз (діагностика), планування (прогнозування), організування) та функція спрямовані на реалізацію заходів забезпечення ФБ КБ (мотивація (стимулювання) регулювання, контроль та контролінг).

Для розробки стратегії фінансової безпеки КБ та оцінки можливості її реалізації необхідний аналіз рівня фінансової безпеки комерційного банку. Таким чином, першою функцією управління є аналіз або діагностика фінансової безпеки КБ, під якою ми розуміємо проведення дій спрямованих на оцінку відповідності рівня ФБ КБ встановленим критеріям.

Основними завданнями аналізу в процесі забезпечення ФБ КБ є: аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування банку з метою визначення загроз його фінансовим інтересам, оцінка загроз за ймовірністю їх реалізації, аналіз фінансового стану КБ та дотримання основних економічних нормативів; на основі визначених критеріїв ФБ КБ, здійснення аналізу загального рівня ФБ КБ; аналіз сильних та слабких сторін КБ в умовах невизначеності та постійної зміни зовнішніх та внутрішніх загроз ФБ КБ;

Аналіз, як логічно пов'язана сукупність емпіричних та теоретичних положень в галузі математики та прикладних наук, дає можливість реалізувати ефективну стратегію, що сприятиме збалансуванню відносин між комерційним банком її підсистемами та зовнішнім середовищем з метою досягнення належного рівня ФБ КБ.

Планування, як функція управління на основі проведеного аналізу, передбачає прогнозування, постановку цілей та завдань і розробку стратегії їх реалізації в контексті забезпечення ФБ КБ. Процес планування в контексті забезпечення ФБ КБ передбачає наступні заходи: планування комплексу заходів (тактичного та стратегічного спрямування) щодо забезпечення ФБ КБ та розробку рекомендацій щодо їх реалізації; планування необхідного обсягу ресурсів для забезпечення реалізації запланованих заходів.

Стратегію забезпечення фінансової безпеки комерційного банку, на наш погляд, доцільно розглядати, як довгостроковий план заходів, в основі якого є ідентифікація та використання сильних сторін банку (репутація, високий рівень капіталізації банку, наявність новітніх банківських продуктів, розвинена мережа філій та відділень) та можливостей зовнішнього середовища (стабільна система